

Dr. URBANEK JÁNOS
1905 – 1971

Dr. Urbane János halálával nagy veszteség érte a magyar elektrotechnikai tudományt. Halk szavú, szeretetre méltó egyénisége mindazokat jó barátjává tette, akik vele együtt dolgozhattak. Színes egyéniségét távolról sem egyedül a tudomány

és a technika szeretete és magasszintű művelés szabta meg, hanem kiváló emberi tulajdonságai. Azok, akik közelről ismerték, tudták, hogy kitűnő képességű festőművész és nagy tehetségű zeneművelő volt, akinek zongorajátéka messze felülemelkedett az átlagos színvonalon. Mégis Urbane János igazi egyéniségét tudományos munkáin keresztül és kimagasló műszaki szervezőképességén át ismerhettük meg. Utolsó munkahelye – ahonnan 1969-ben nyugalomba vonult – a Villamosipari Kutató Intézet, tulajdonképpen az Ő kreációja volt és az 1948-tól eltelt 21 év alatt a Ganz Villamossági Gyárnak egyik osztályából fejlődött ez a nagyszabású és világszerte elismert kutatóintézmény.

Dr. Urbane János 1905-ben született Fiumében. Gépészmérnöki oklevelet Budapesten 1927-ben szerezte meg, ugyanennek az évnek az őszén a Műegyetemen volt kiegészítő tanársegéd, majd az 1927–28. tanévben állami tudományos kutató ösztöndíjat nyert, amellyel Párizsban végzett elektrotechnikai és fizikai kutatásokat. Párizsban legnagyobb mértékben az Institut d'Optique-ban dolgozott, mint önálló kutató. Rövid párizsi tartózkodása után reménykeltő munkásságáért külön laboratóriumot kapott és az elért eredményei alapján az ösztöndíját további két évre meghosszabbították. 1930-ban a Sorbonne-on kitüntetéssel nyerte el a doktori címet. Kutatásainak eredményeivel, amelyek a gyakorlati színekép-optika körébe vágtak, elnyerte a „Prix Arthur Capel” díjat, amelyet az Ő részére adtak ki első ízben. 1939 és 1944 között a Műegyetemen a Villamosgépek és Mérések Tanszékén mint tanársegéd, később mint adjunktus, végül 1941 eleje óta mint magántanár dolgozott.

Ő volt az első, aki a világítástechnika tudományának műveléséért nyerte el a magántanári címet. Ezen a területen nemzetközileg is elismert munkásságának első kézzelfogható bizonyítéka az a nagyszabású alapvető előadás volt, amelyet „A gazdaságos fénykeltés lehetőségei és korlátai” címen a Magyar Elektrotechnikai Egyesület és az Országos Világítástechnikai Bizottság együttes ülésén 1941-ben tartott. Ebben a munkájában tudományos következetességgel törekedett arra, hogy mind az elméleti, mind a gyakorlati vonatkozásokban végére járjon az ezen a területen csak részben tudott felismeréseknek. Ezt a munkáját követte az 1942-ben a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványaként

megjelent „Világítástechnika”, ez a könyv ma is alapvetően hasznos a világítástechnikusok számára, semmiképpen sem avult el, ami a kérdések elv részét illeti, legfeljebb természetesen hiányoznak belőle az azóta bekövetkezett, főként technikai jellegű fejlődés eredményei.

1944 nyarán belépett a Ganz Villamossági Gyár kötelékébe, ahol a próbaterem helyettes vezetője lett. Akiknek akkor módjában volt humánus emberiségét megismerni és bátorságát csodálni, amellyel többször szembeszállt az akkori idők intézkedéseivel, mind nagyra becsülték.

1948 tavaszáig volt a Ganz Villamossági Gyár próbateremének helyettes vezetője, amikor a gyár vezetésétől új kutató és kísérleti osztály megszervezésére kapott megbízást. Ebből az osztályból fejlődött a későbbi Villamosipari Központi Kutató Laboratórium, amely 1956-ban alakult át a Villamosipari Kutató Intézetté. Akik végigélték a Ganz Villamossági Gyár egyik eldugott III. emeleti helyiségében kezdődött kis laboratóriumnak a két nagy laboratóriumra történő fejlődését, azok kelőképpen értékelhetik Dr. Urbane János kiváló szervezőképességét. Közben nem szakította meg a kapcsolatait a Műszaki Egyetemen és „Világítástechnika”, „Elektrotechnika”, illetve „Elméleti villamosságtan” címen tartott előadásokat. A már említett könyvön kívül megjelent a „Bevezetés a műszaki elméleti villamosságtanba” és a „Villamosságtan egyenleteinek írásmódjai és mértékrendszer kérdései” című könyvei.

Az Akadémia kiadásában jelent meg „Egyenletek mértékfüggetlen írásmódja: MKS-rendszer” című könyve. Számos előadást tartott belföldön és külföldön, állandó alakja volt a CIGRÉ üléseinek és a nemzetközi világítástechnikai bizottság összejöveteleinek. Itt kell megemlíteni kiváló nyelvtudásáról: egyformán jól beszélt németül és franciául (az utóbbi mintegy második anyanyelve volt) és kitűnően beszélt angolul. Sok dolgozata jelent meg, ezek közül több a Francia Tudományos Akadémia kiadásában.

A villamosságtani könyvéért, valamint egyéb munkásságáért nyerte el 1953-ban a Kossuth-díjat. A Magyar Tudományos Akadémia bizottságaiban, valamint az Elektrotechnikai Egyesületben kiterjedt társadalmi munkát végzett. Tudományos munkásságának elismeréseként nyerte el a vizsgák és disszertáció beadásának kötelezettsége nélkül a műszaki tudományok doktora címet. Néhány hónappal ezelőtt a Vele folytatott beszélgetés során büszkeséggel beszélt készülő új, nagyszabású könyvéről, amelyet már nem volt módjában befejezni.

Urbane Jánost külföldi tudományos megbízatása közben érte utol a halál. Az utolsó percéig a tudományának élt, amellyel nemcsak önmagának, hanem országunknak is barátokat és tisztelőket szerzett.

Halálát barátai, volt munkatársai és mindenki, aki ismerte, őszintén gászolja.

Dr. Kovács K. Pál